

SEMBOLLER VE GERÇEK ANLAM ¹

Biçimden Öze, İşaretten Hakikate Bir Yolculuk

İnsan, yalnızca düşünen değil, aynı zamanda anlam üreten ruhani bir varlıktır. Hayatımızı sadece gördüklerimizle değil, gördüklerimize yüklediğimiz anlamlarla da inşa ederiz. Bir bayrak yalnızca bir kumaş parçası değildir; bir yüzük sadece bir metal değildir. Onlar, kendilerinden daha büyük bir gerçeği temsil ederler.

İşte kilisedeki semboller de böyledir. İnsan, semboller aracılığıyla görünmeyeni görünür, soyut olanı somut, derin olanı ise anlaşılır hâle getirir.

İnanç dünyası da bu insanî gerçeklikten bağımsız değildir. Çünkü insan ruhu, hakikate çoğu zaman semboller aracılığıyla yaklaşır.

Süryani Kilisesi, iki bin yıllık tarihinde son derece zengin bir sembolik dil geliştirmiştir. Ruhani çağrışımların anlamını sembollerle aktarmıştır. Haç, kandil, tütsü, sunak, ilahiler, renkler, oruçlar ve litürjik hareketler...

Bunların her biri, görünmeyen bir hakikati görünür kılmak ve insanı ilahî olana yöneltmek için vardır. Semboller, ruhun dilidir; görünmez olanın görünür işaretleridir.

¹ 10 Temmuz 2026 tarihinde, Süryani halkı içinde tanınmış bir şahsiyet olan ve Almanya'da yaşayan kıymetli Circis Şimşek'in (Beth Griço) refakatinde, kavurucu sıcaklığın eşliğinde Sederi ve Harabemişka köylerimize bir moral ziyareti yaptım. Tur İzlo (Bagok) Dağı'nın doruklarında geçirdiğimiz o gece, insanın kendini tanıma sürecini, kültürel farkındalığı, anavatanla kurulan bağı, halk olma bilincini ve geleceğe dair ortak sorumlulukları ele aldık; etkileyici sohbetler eşliğinde, ortak geleceği yeniden düşünme fırsatı bulduk.

Bu yazıyı, işte Avrupa'dan anavatana geri dönmüş ve o dağdaki köylere fedakâr emekleriyle yeni bir canlılık katmış köylülerimizin sıcaklığı içinde geçirdiğim o gecenin dinginliğinden ve o yerin ruhani derinliğinden aldığım ilhamla, genel yarara mütevazı bir katkı sunmak amacıyla kaleme aldım.

Fakat burada çok önemli bir ayrım vardır: Sembol amaç değildir; amaca götüren bir işarettir. Sembol, varılacak yer değil, o yere açılan bir kapıdır.

Bir harita, gidilecek yolu gösterir; fakat haritanın kendisi yolculuk değildir. Bir kandil ışığı temsil eder; fakat ışığın kendisi değildir. Tütsü, Mesihî anlayışın yayılışını ve duanın göğe yükselişini simgeler; fakat dua, yalnızca tütsü yakmaktan ibaret değildir. Haç, fedakârlığın ve ilahî sevginin işaretidir; fakat haç taşımak, insanı kendiliğinden çarmıh ruhuna sahip kılmaz.

Tarih boyunca hemen her gelenekte olduğu gibi, bazen semboller işaret ettikleri hakikatin önüne geçebilmiştir. Araç amaçlaşmış, işaret edilen gerçek ise gölgede kalmıştır.

İşte asıl tehlike burada başlar.

İlahiler söylenir; o söylenen anlamlar içselleştirilmezse, iç dünyayı düzene sokmazsa, merhamet ve ahlak eksik kalabilir. Uzun ibadetler yapılır; fakat bağışlama gerçekleşmeyebilir. Görkemli ayinler icra edilir; fakat yoksulun, muhtaç olanın, yalnızın ve acı çekenin sesi duyulmayabilir. Dayanışma ve yardımlaşma sakat kalabilir. Gelenekler titizlikle korunur; fakat insanın içsel dönüşümü ve vicdani tutumlar ihmal edilebilir.

Oysa Mesih'i öğretinin merkezinde biçim değil, hakikat vardır. Çünkü Tanrı'nın istediği şey, yalnızca doğru sembollerin korunması değil, o sembollerin işaret ettiği ruhun yaşanmasıdır.

Kilisenin gerçek ihtişamı süslü giysilerde, yüksek kubbelerde veya kusursuz ritüellerde değildir. Gerçek ihtişam; merhamette, adalette, ahlakta, tevazuda, sevgide ve dönüştürücü bir ruhsal yaşamda ortaya çıkar.

Baharat yemeğe lezzet katar; fakat yemeğin yerini alamaz. Aynı şekilde semboller de iman hayatına derinlik, güzellik ve aidiyet kazandırır; ancak ruhsal yaşamın yerine geçemez. Semboller, yaşayan imanın üzerinde yükseldiklerinde insanı hakikate taşırlar. Fakat hakikatin yerine geçmeye başladıklarında geriye yalnızca biçim, alışkanlık ve içi boş bir gösteri kalır.

Bu nedenle Süryani Kilisesinin büyük mirası, yalnızca sembollerin çokluğu değildir. Asıl miras, o sembollerin işaret ettiği derin manadır. Çünkü tarih boyunca kiliseyi ayakta tutan şey, kandillerin ışığı değil ruhun ışığı; tütsünün kokusu değil duanın samimiyeti; haçın şekli değil çarmıhın sevgisi olmuştur.

Değişmeyen gerçek şudur: Sembol, anlamını hakikatten alır. Hakikat çekildiğinde, en görkemli semboller bile sessizleşir ve geriye yalnızca şekiller kalır.

Peki, sembollere hayat veren nedir?

Süryani kültürü bu soruya tek bir cevap verir: Ruh.

Çünkü semboller canlı ve dönüştürücü kılan şey ruhtur. Ruh olmadan semboller hafızaya dönüşür; ruhla birlikte ise yaşama dönüşür.

Süryani düşüncesine göre ruh, insanda ilahî bir cevherdir. İnsanın özünü oluşturan, onu sürekli yenilenmeye ve gelişmeye çağıran içsel bir dinamiktir. İnsan, bu özü tanıdığı ölçüde kendisini tanır. Kendisini tanıdığı ölçüde özgürlüğünü keşfeder. Özgürlüğünü keşfettiği ölçüde de bilgelik yoluna girer.

Buna karşılık insan, kendi özüne yabancılaştığında, dışarıdan dayatılan anlamların ve sahte kimliklerin etkisi altına girer. Görünürde her şey yerli yerinde olabilir; başarı, güç ve imkânlar artabilir. Fakat ruhun devre dışı kaldığı bir hayat, eninde sonunda insanı içsel bir boşluğa sürükler. Çünkü insan yalnızca maddi bir varlık değildir. O, aynı zamanda anlam arayan bir ruhtur.

Bu nedenle aklın ışığı olan bilgi ile ruhun ışığı olan sevginin birlikte var olması hayati öneme sahiptir. Biri olmadan diğeri eksik kalır. Bilgi yön verir; sevgi ise anlam kazandırır. Akıl düzen kurar; ruh ise hayat verir.

Bugün bilimsel ve sosyal düşünce de giderek daha bütüncül bir insan anlayışına yönelmektedir. İnsan yalnızca biyolojik süreçlerden ibaret değildir; ilişkiler, anlamlar ve görünmeyen bağlar da insan varoluşunun ayrılmaz parçalarıdır. Bu bakımdan ruhani düşünce ile bilimsel düşünce arasında yeni bir diyalog zemini oluşmaktadır. Tıpkı beden ile ruhun birlikteliğinde olduğu gibi, biri diğerini tamamlamakta ve insanın daha bütüncül anlaşılmasına katkı sunmaktadır.

İşte Süryani kültüründeki semboller de bu bütünlüğün hizmetindedir. Semboller, ruhani hakikatleri görünür kılmak, hafızayı canlı tutmak ve insanın iç dünyasında manevi çağrışımları güçlendirmek için vardır. Fakat sembol, işaret ettiği manadan koparıldığında, bazen hakikatin üzerini örten bir kabağa dönüşebilir.

Bu nedenle yeniden öze dönmeye ihtiyaç vardır. Yeniden sembollerin ardındaki ruha, biçimlerin ardındaki manaya ve geleneklerin özündeki yaşama yönelmeye ihtiyaç vardır.

Zira gelinen noktada, güçlü akıntıya karşı durabilmek ve yolumuza devam edebilmek için; iman kadar bilgiye, terbiye kadar erdeme, sevgi kadar saygıya, doğruluk kadar merhamete, samimiyet kadar sorumluluğa, ahlak kadar vicdana, adalet kadar şefkate, hakikat kadar empatiye ve söylem kadar eyleme de ihtiyaç duymaktayız.

Ancak bu değerler birlikte var olduğunda, semboller yeniden anlam kazanır, gelenek yeniden hayat bulur ve insan, hakikatin dönüştürücü ışığında daha bütünlüklü bir yaşama yönelir.

Çünkü yazılmış olduğu üzere: **"Harf öldürür, ruh ise diriltir."** (2. Korintliler 3: 6)

Buradaki anlayışta ruh, insanın yüreğini yenileyen, onu dönüştüren ve Tanrı'nın isteğini içtenlikle yaşamasını mümkün kılan ilahî bir yaşam gücüdür. Bu nedenle Aziz Pavlus'un vurguladığı husus, harf ile ruhun; biçim ile özün; dışsal kabuk ile içsel dönüşümün arasındaki temel farktır.

Mesihsel öğretiyeye göre bu ayet, kutsal metinlerin yalnızca kelimeler ve kurallar bütünü olarak değil, onların taşıdığı ilahî anlam ve yaşam veren ruh ışığında okunması gerektiğini ifade eder. Çünkü metnin harflerine takılıp kalmak, insanı katılığa, şekilciliğe ve yargılayıcı bir tutuma sürükleyebilir. Buna karşılık metnin ruhunu kavramak, insanı sevginin, merhametin ve şefkatin yön verdiği bir yaşama taşır. Zira Tanrı'nın sözü, yalnızca doğru biçimde okunmak için değil, insanın yüreğinde hayat bulmak ve onu dönüştürmek için verilmiştir.

O hâlde harfe değil, taşıdığı ruha yönelmeliyiz. Kabuğa değil, öze odaklanmalıyız. Çünkü özde sevgiyi, saygıyı, sorumluluğu, adaleti, şefkati, empatiyi, anlayışı ve özgürlüğü keşfederiz. Verimli ve anlamlı yaşamı buluruz.

İşte o zaman semboller yeniden konuşmaya başlar. Gelenek yeniden canlanır. İman yeniden hayat olur. Ve insan, hakikatin ışığında, kendisini, başkalarını ve Tanrı'yı daha derinden tanımaya başlar.

Yusuf Beğtaş